

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: תמיר	שם פרטי: חיה
-------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: פליקוביץ		בלועזית Falikovits
שם פרטי איתו נולדתי: אווה	בלועזית Eva	מין: נ
עיר לידה: הלמג'יו	בלועזית Halmagiu	שנת לידה: 1932
שם פרטי ושם משפחה של האב: יצחק פליקוביץ	שם פרטי ושם נעורים של האם: פאני יעקובוביץ	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: הלמג'יו	בלועזית Halmagiu	ארץ המגורים: רומניה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: יסודי (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)	מקצוע לפני המלחמה: תלמיד (תלמיד, סנדלר, מורה)	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא) הבונים
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: Arad, Romania (שם העיר או האזור ושם הארץ)		
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי:		Arad, Romania
תאריך השחרור: לא זוכרת		
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי		שנת עליה: 1948
		במידה ועלית באנייה, ציין את שמה טרנסילבניה

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי ברומניה בכפר קטן, בשם הלמג'יו ולמדתי שם עד אמצע כיתה ב'. בכפר הייתה לי חברה אחת מאוד טובה, נוצריה. היו בכפר בסך הכל שש או שבע משפחות יהודיות, ולא היו ילדים יהודים בגילי. לא היה לי עם מי לשחק. היו רק ילדים רומנים. הרומנים בכפר היו שונים מאיתנו, היו לנו חגים אחרים ומנהגים אחרים מהם. לא יכולתי לדבר איתם על החגים שלנו, למשל, על מה עשיתי בפורים ולמה התחפשתי. זה לא מעניין אותם. לכן הילדות שלי הייתה דיי סגורה בבית.

למדתי בבית ספר רומני. אבא שלי היה רב, שוחט ומוהל עבור קהילה קטנה של שש משפחות. אמא שלי הייתה עקרת בית וגידלה ירקות ופרחים. גרנו בבית קטן ושכור. היינו עניים מאוד. הדירה הייתה קטנה בעלת שני חדרים: חדר אחד היה חדר שינה גדול והשני שימש להכל, כמטבח, סלון וחדר שינה. גדלתי עם שני אחים ושתי אחיות. אחת האחיות עזבה את הבית והלכה לעבוד במשק בית אצל משפחה יהודית ללא ילדים, אשר התגוררו בעיר המחוז, ערד. בחגים היינו הולכים לבית הכנסת. לאבא שלי היה את המפתח לבית הכנסת, הוא היה גם הרב וגם החזן, וכל הטיפול היה באחריותו. משפחתי דאגה לבית הכנסת. ניקינו אותו ואיווררנו אותו. גם הייתי עובדת באיזור בית הכנסת, שם היו עצי פרי ופרחים. הייתי אוספת תפוחי עץ, אגסים ושזיפים, שהיו שלנו. יתר המשפחות היהודיות היו עשירות כי הן היו בעלות חניות. לאחד הייתה חנות עורות, שבה הוא קנה ומכר עורות. ליתר המשפחות היו חניות מכולת. לאחת המשפחות היה בית מלון, דווקא בכפר שלנו. שמענו שהם לא שמרו על יהדותם. איכשהו הם היו רגל פה רגל שם. אין לי מושג אם מישהו התארח בכלל בבית המלון. זה היה כפר קטן ולא היה מה לראות בו.

בקושי היו לי צעצועים בילדותי. אחותי הכינה עבורי בובה מסמרטוטים. לא היה לנו כסף לדברים הללו. אבא שלי היה אדם הגון וישר, שעבד וקיבל תשלום לפי כמה שנתנו לו, הוא לא ביקש יותר. החיים שלנו היו בעוני גדול. לא היה לנו אפילו רדיו. במשפחתי היינו אחד עשר ילדים, אך רובם לא היו בבית. ארבעה אחים בכלל לא היכרתי. הם עלו לארץ בשנת 1935, כשאני נולדתי בשנת 1932. בגיל כזה לא זכרתי אותם. האחים שלא עלו עדיין לארץ היו בהכשרות, מטעם התנועה הציונית, בעיר אחרת. הם למדו חקלאות והמשיכו משם לקיבוצים בארץ. גם אני הייתי בתנועה, תנועת "הבונים" שאחר כך התאחדה עם תנועת "דרור הבונים".

היה לנו נוער פאשיסטי בכפר, שכינו אותם "חולצות הברזל". הם היו אנטישמיים. הם בזזו את חנויות היהודים וגם לפעמים הכו את בעלי החנויות. ברחוב שבו גרתי, מולינו גרה זונה מבוגרת. פעם אחת באו אליה שני בחורים בעלי חולצות ירוקות עם סמל של צלב הברזל. אני עמדתי בחלון ביתי. ראיתי אותה מסתכלת על הבית שלנו ושואלת אותם למה הם לא באים לגנוב גם מאיתנו. הם ענו לה "מה בדיוק אנחנו נקח מהם, את הבנות?". המקרה הזה מראה ששנאו אותנו היהודים בעיקר בגלל הכסף שלנו. המשפחות היהודיות האחרות בכפר שהיה להם כסף, אותם הטרידו ואותנו לא. הרומנים באו לקנות מהם כל מיני סחורות כמו גרעינים לזריעה ואוכל לפרות. הם כעסו כאילו היהודים גנבו מהם את הכסף. זה שהם קיבלו סחורה תמורת הכסף שלהם זה לא נחשב. עצם העובדה שהם השאירו אצל יהודים כסף, זה מה שהכעיס אותם. לנו לא הייתה את הבעייה הזו, כי לא היה לנו כלום. היו לנו בדיוק אותם הדברים שהיו לכל איכר בכפר, רפת עם פרה אחת, היו לנו כמה כבשים וזהו. לא היה עלינו כעס כמו שהיה על בעלי החנויות היהודים, שהם "לקחו" את הכסף של הרומנים. הגרמנים וההונגרים לא הגיעו אלינו לכפר, אך עדיין חיינו בפחד מהאנטישמיות של הרומנים.

כאשר התחילו התנועות הפאשיסטיות להתגבש, קמו כמה קבוצות שהיה להם את היצר הרע. יום אחד אבא חזר מבית הכנסת בשעה מוקדמת. הוא היה מתפלל לבד. בעלי החנויות היהודים לא היו אורתודוקסים אלא ניאולוגים, כמו חילונים, ולכן לא נהגו להתפלל כל יום כמו אבי. פתאום באמצע הדרך באו מולו שלושה צעירים בני 20, שיכורים אשר הלכו תוך כדי שהם מחזיקים ידיים, מדדים מצד לצד ושרים בקול. כאשר הצעירים ראו את אבא שלי הם פתאום הזדקפו, הפסיקו לשיר, השתדלו להתנהג בנימוס, הורידו את הכובע ואמרו לאבא "בוקר טוב". אבא שלי היה מאוד מופתע. לאחר שהם הלכו, הוא הסתכל אחורה לראות

אם הם מספיק רחוקים, כדי להיות בטוח שהוא ניצל. בדיוק גם הם הסתכלו לאחור, לראות אם אבא מספיק רחוק כדי שהם יוכלו להמשיך לצחוק ולשיר. אני זוכרת שאבא סיפר זאת עם דמעות לאמא את זה. הוא היה בטוח שהולך לקרות לו משהו. אני חושבת שעצם העובדה שהמשפחה שלנו הייתה ענייה, שלא היינו מיוחדים משאר הרומנים בכפר, זה מה שהגן עלינו.

נא ספרי על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

החוקים הנאצים החלו ואז הפסיקו לי את הלימודים באמצע כיתה ב'. אני זוכרת שבאמצע השיעור נכנס אל הכיתה גבר ולחש באוזנה של המורה. לאחר מכן, המורה קראה לי ואמרה בפני כולם שעליי להסתלק מהשיעור: "ליהודים אסור להיות בבית ספר, לך הביתה". אני הרגשתי בושה נוראית, וחזרתי למושב בשקט. פתאום הגבר צעק עלי: "נו למה את מחכה, הסתלקי מפה". בושתי התעצמה, לא הבנתי כי הם מתכוונים שעליי לעזוב באותו הרגע ממש. אני אספתי את דברי ועזבתי את הכיתה במהירות. בחודש אוגוסט של 1940 או 1941, הרומנים העבירו את כל היהודים מהכפרים לעיר המחוז. הם הגיעו אל הכפר הודיעו לנו שבעוד שבוע אנחנו עוזבים. קיבלנו מהם רשימה של מה מותר לנו לקחת איתנו. אספנו בגדים וקצת אוכל לדרך. אמא שלי מכרה את הרהיטים. כמובן שהשכנים נתנו מעט כסף, הם ניצלו את המצב שהיינו מוכרחים למכור, שלא הייתה לנו ברירה. אמרו שהרכבת תגיע בלילה לקחת אותנו. ההורים שלי היו מיוחדים, הם לא רצו שיקחו אותם מביטם, והתפללו שהרכבת לא תגיע. לעומת זאת, אני התרגשתי מאוד, מעולם לא עליתי על רכבת וחייתי שהיא תבוא.

אני ומשפחתי הגענו לערד, שזו עיר המחוז. שם היינו בעצם עד לגמר המלחמה. את שני אחיי לקחו למחנות עבודה. גם את אבי לקחו, אך החזירו אותו כעבור יום. אני לא יודעת למה, אולי הם חשבו שהוא מבוגר מידי מכדי לעבוד. אחותי החלה לעבוד בתיקון גרבי ניילון, והביאה הביתה קצת כסף. שכרנו דירה קטנה. לא הייתה אז עזרה סוציאלית לעניים. אז כדי להתקיים, אמי הייתה קונה סחורות בשוק הפשפשים בזול ומוכרת אותם ביוקר. אם היינו תלויים רק באבא היינו גוועים מזמן ברעב. אמא ידעה להסתדר.

אני המשכתי ללמוד. התחלתי כיתה ב' מההתחלה, זאת מכיוון שסילקו אותי מבית הספר באמצע כיתה ב', אך הייתה לי תעודה של סיום כיתה א'. למדתי בבית ספר יהודי ואחר כך בגימנסיה. כשבאנו לערד כבר היה לי יותר טוב. חיינו בין יהודים והיו לי חברות יהודיות בבית הספר. היה דבר אחד שממנו סבלתי שם. בנות העשירים בבית הספר לא התיידדו עם הבנות העניות. אף פעם לא הוזמנתי ליום הולדת של ילדה עשירה. בכלל לא ידעתי מה זו מסיבת יום הולדת. הייתה אפלייה גדולה בבית הספר. אך היא זו שנתנה לי מוטיבציה להשקיע בלימודים ולהיות תלמידה מצטיינת. כי להיות גם ענייה וגם תלמידה לא טובה זה שילוב קטלני. אמרתי לעצמי: "על העוני אין לי מה לעשות אבל הלימודים תלויים בי", ובזכות זה אני למדתי קשה והצלחתי. היינו עניים עד כדי כך שהביאו לי ארוחת עשר בבית הספר. המורה שאלה בכיתה, מי רוצה שאחד הילדים העשירים יביא לו מידי יום ארוחת עשר ללימודים, ואני הצבעתי. אני זוכרת שיום אחד הילדה שכחה להביא לי את הארוחה. אני הייתי מאוד רעבה, אבל לא רציתי לשאול אותה איפה הסנדוויץ כי לא רציתי להביך אותה. למחרת היא מצאה את הסנדוויץ בתיק שלה, והתנצלה בפניי על כך. אני עניתי לה שלא קרה כלום, שאני בכלל הייתי כל כך שבעה שלא חשבתי על זה.

בתקופה היא היא כינים אצל ילדים הייתה בושה ענקית. היה ידוע שלילדים העניים יש כינים וילדים העשירים אין כינים. פעם אחת הגיעה המורה ובדקה לי את הראש. היא לא מצאה אצלי כינים, כי אחותי דאגה לי לפני, והייתה מסרקת אותי שעות עם נפט על הראש. המורה הייתה מופתעת מכך, ובאותה עת נכנסה לכיתה מורה נוספת. היא פנתה למורתי בהוגרית ושאלה: "מה אין לה כינים? איך זה ייתכן?". היא שכחה שאני דוברת את שתי השפות והבנתי אותה. האפלייה הייתה כל כך גדולה, רק הילדים העניים עברו את ההשפלה הזו. המורה שלהם מחפשת להם בראש כינים, וכשהיא לא מוצאת, היא לא מסוגלת להאמין לכך.

במערכת החינוך בערד, היה נהוג לבחור פעם בשנה ילד מצטיין, מבכל בית ספר בעיר, ולהעניק לו פרס. כשהייתי בגימנסיה היהודית, היה לי את הציון השנתי הגבוה ביותר מכל בית הספר. לכן נבחרתי לייצג את בית הספר בטקס שנערך. אולם, לא

היה לי בגד חגיגי ללבוש בטקס, בקושי הייתה לי תלבושת אחידה לבית הספר. המורה שלי ביקשה מאחת הילדות להחליף איתי בגדים, כך שאני עליתי לבמה עם הבגדים של הילדה השנייה. אחרי הטקס מיהרתי מהבמה להחזיר לה את הבגדים שלה, והיא בכעס רב קרעה ממני את השמלה שלה. אני הייתי מאוד מופתעת כי חשבתי שהיא נתנה לי אותה ברצון.

בשלב מסוים ההונגרים פלשו אלינו לעיר. כולם אמרו שהם הרבה יותר גרועים מהגרמנים. למזלינו הם היו אולי שלושה שבועות. שמעתי שהם ירו באדם ברחוב סתם כך. בשלב הראשון אילצו לשאת טלאי צהוב. היו עוד איסורים למשל, יהודים לא יכולים ללכת לתיאטרון הלאומי, לאורך הטיילת בעיר, ולקנות בחנויות מסוימות. ההונגרים לא הציקו למשפחה שלנו. חיינו אז בפחד, אבל למזלנו לא עשו לנו שום דבר. היה עוצר ברחובות, לכן לא יצאנו הרבה מהבית. מי שסבל היו בעיקר בעלי היכולת. בעיקר בזזו מבתיים יפים וגדולים. אנחנו גרנו ברחוב נידח, אף אחד לא הגיע אלינו. לאחר מכן באו הרוסים לעיר, וההונגרים ברחו. אני מניחה שאז כבר נגמרה המלחמה.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

אחרי המלחמה שני אחיי הציונים עלו לארץ דרך קפריסין. אחותי נישאה ונשארה בערד. בעלה עסק בהברחת יהודים מהונגריה לרומניה כמה ערבים בשבוע. אבי נפטר בנתיים, וגם אחי נפטר בעקבות מחלה שהסתבכה. האחים שלי ששהו בארץ השיגו מהאנגלים סרטיפיקט עבור אמא שלי ועבורי. באותו המסמך היה ניתן להכניס גם ילדים מתחת לגיל 16, כך שאני עליתי עם אמי. הגענו לנמל חיפה ב-22 לאפריל 1948.

אז כבר החלה המלחמה בארץ. הגיע לנמל אוטובוס ממוגן להסיע אותנו לכרמל. בעלה של אחותי הזהיר אותנו מראש שהערבים יורים על היהודים בחיפה. הוא אמר שאותנו ייקחו באוטובוס ממוגן, אך תושבי הארץ נוסעים באוטובוס רגיל. לכן, ביקשנו ממנו לא לספר לאחים שלי שאנחנו באים, כדי שלא יבואו לחיפה לקבל אותנו ויסתכנו בכך. למרות זאת, אח אחד כן הגיע לקבל את פנינו. זה היה סיפור מעניין, כי אז אני לא הכרתי אותו, אבל זיהיתי אותו לפי ההליכה שלו. הגענו לנמל חיפה בשבת, ועלינו על הסיפון להסתכל על הנמל. היו ערבים ברחוב אבל הם לא ירו על הולכי רגל, אלא רק על האוטובוסים.

אמא שלי נשארה בחדר האוכל לבדה, כולם סיימו לאכול, אבל היא נשארה כדי לאכול זיתים. היא התלהבה מהזיתים כי לא היו לנו ברומניה. היא הייתה אוספת אותם מכל הצלוחיות שנשארו ומנשנשת אותם כמו פיסטוקים. אני ראיתי ממרחק גדול משהו שבא, ודרך ההליכה זיהיתי אותו למרות שלא ראיתי את פניו. לא היה אף אחד לידו, כאילו פילסו לו את הדרך. אני צחקתי וניפנפתי לו בידי. פתאום כשהוא התקרב חשבתי לעצמי, אולי זה בכלל לא אחי ואני מנפנפת לאדם זר. אבל ראיתי שגם הוא מסתכל עליי. אני הייתי קפואה ואמרתי לעצמי "אוי אולי זה לא אח שלי". הוא שואל אותי: "אווו?", שזה השם שלי. עניתי בבישנות "כן". הוא שאל אותי איפה אמא, אז הלכתי לקרוא לה. היא עדיין אכלה זיתים לבד בחדר האוכל. אני אמרתי לה "אמא בואי מהר, אליהו בא". אמי ענתה לי "תעזבי אותי, זה שטויות, את משוגעת". היא לא האמינה לי שאחי הגיע. דבר ראשון, לא הודענו לו שאנחנו באים ודבר שני הוא שלא הכרתי אותו לפני כן. היא לא הסכימה לבוא אז אני משכתי אותה ביד אל הסיפון. היא נלחמה בי וקיללה אותי שאעזוב אותה. העליתי אותה לסיפון ממש כמו פרה שמושכים אותה בחבל. על הסיפון היא ראתה את אח שלי והופתעה מאוד.

נא ספרי/י על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

הגענו לקיבוץ מעגן, על שפת הכינרת. אחי סיפר לי שיש לי בקיבוץ אפיקים בת דודה, שלא הכרתי לפני כן. בילדותי ההורים לא סיפרו לי על קרובי המשפחה הרחוקים שלהם, ואני לא שאלתי על כך, כיוון שלא היה נהוג. אחי הציע לי להצטרף אל בת דודתי לעליית נוער בקיבוץ. הייתי באפיקים בעליית הנוער, עד נובמבר של אותה השנה. לא שהיתי שם הרבה, כי התארגן גרעין של

קבוצת הנוער להתגייס לצבא, במחנה שמונים. לצבא אז גייסו מגיל שבע עשרה. אני הייתי בת 16, אז אמרו לי לכתוב מכתב ללבן גוריון לבקש שיגייסו אותי. בסוף קיבלתי אישור והלכתי עם הגרעין למחנה. התאמנו שם חודשים, ואז נסענו לקיבוץ עין גב להכשרה של ארבעה חודשים. משם הלכנו להקים את קיבוץ "האון", שלושה קילומטר ליד עין גב. היה לא פשוט להקים את הקיבוץ, כי האיזור היה שומם. קיבלנו כמה צריפים ואוהלים, ועזרה כספית מהסוכנות היהודית.

בגיל 21 התחתנתי. בעלי זאב היה בכפר גלעדי בעליית הנוער. שתי הקבוצות התאחדו, וכך הכרנו. נשארנו עשר שנים בקיבוץ. כל המשפחה שלי גרה בקיבוצים: שני אחים היו בקיבוץ דן בגליל העליון, אח במעגן ואחות בקיבוץ מעוז חיים בבית שאן. אמא שלי נשארה במעגן. נסעתי אליה פעם בשבוע באוטובוס כדי לעזור לה בבית. בתי נולדה שנתיים לאחר שהתחתנתי. לאחר 10 שנים, חלק מהאנשים החלו לקבל פיצויים מגרמניה, והיו שמועות שחברים מתחילים לעזוב את הקיבוצים. הקיבוץ החליט להחתיים את חבריו על התחייבות שעליהם להשאר שם לפחות לשנה. כולם הצביעו בעד, אך אני התנגדתי לחתימה כי זה נוגד את העקרונות של הקיבוץ שאליו באים בהתנדבות ולא על פי חתימה. בעקבות ההתנגדות שלי, החברים החליטו לגרש את משפחתי מהקיבוץ. הם הפסידו אותנו, כי אני ובעלי היינו עובדים חרוצים ונאמנים. לאחר מכן, אחי מצא עבורנו דירה בקריית אונו המיועדת לעולים, שעלתה 3000 לירות. כל המשפחה התגייסה לסייע לנו לרכוש את הדירה. גרנו שם שלוש שנים. לאחר מכן עברנו לחולון. בעלי עבד כמבקר חשבונות של התעשייה הקיבוצית. דרך עבודתו הציעו לנו דירה במחיר טוב בנווה מונוסון, שם גרנו שנים רבות.

מסר לדורות הבאים

אני רוצה להגיד לכם שתאהבו את הארץ הזו ותעשו כמה שאפשר שהמדינה תתקיים ותפרח. תעזרו אחד לשני, תהיו טובים זה לזה, ותעזרו גם לנזקקים. זה המסר שברצוני להעביר לדורות הבאים בארץ.

ראיון: ענבר קיין מנדלוביץ', תל – אביב, מאי 2014